

Ломачинська І. А.
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та підприємництва
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*

ФІНАНСУВАННЯ ТА ІНВЕСТУВАННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В контексті сучасного економічного розвитку актуальності набуває питання відповідального інвестування та сталого фінансування, що базується на принципах сталого розвитку і передбачає максимізацію доходності, яка направлена на зниження ризиків, усунення негативних наслідків у довгостроковому періоді. Це є результатом не лише потреби вирішення глобальних проблем розвитку сучасності, забезпечення фінансової стабільності в умовах глобальної невизначеності, а і зміни цінностей індивідів у бізнес-середовищі та суспільстві, як на рівні споживачів, так і виробників, працівників, роботодавців тощо [1]. Особливої значимості набуває це питання в умовах потреби відновлення стійкого зростання національних економік після пандемії COVID-19. Згідно з опитуванням Morgan Stanley за 2019 р. 85% індивідуальних інвесторів зацікавлені у сталому інвестуванні порівняно з 75% у 2017 р. Кількість варіантів для сталого інвестування також зростає: в 2018 р.

функціонувало 303 стійких відкритих пайових фонди та фонди, що торгуються на біржі, порівняно зі 111 у 2014 р. [2].

Стале (відповідальне, ефективне) фінансування або фінансування на основі цінностей передбачає приватно-державне фінансування економічного зростання при одночасному зменшенні тиску на навколишнє середовище та врахуванні соціальних і корпоративно-управлінських аспектів (ESG), що спрямовано в кінцевому результаті на підтримку досягнення цілей сталого розвитку. Екологічні міркування можуть стосуватися пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них, навколишнього середовища, зокрема збереження біорізноманіття, запобігання забрудненню, розвитку відновлювальних джерел енергії й т.п. Соціальні міркування, як правило, стосуються питань нерівності, інклюзивності, трудових відносин, інвестицій у людський капітал та громади, а також питань прав людини, недискримінації тощо. В свою чергу, управління компаніями та установами, зокрема щодо вибору моделі та структури управління, трудових відносин, оплати праці, винагороди та мотивації й ін., відіграє визначальну роль у забезпеченні включення соціальних і екологічних міркувань в процес прийняття фінансових та інвестиційних рішень. Важливим при цьому є прозора звітність та реалізація управлінських дій щодо нетерпимості до зловживань та корупції.

На відмінну від інших концепцій інвестування на основі нефінансових чинників, *стале (відповідальне, свідоме, ефективне) інвестування* не передбачає відмови від високих показників доходності заради досягнення позитивних нефінансових ефектів (екологічних, соціальних, етичних тощо). Навпаки, в межах сталого інвестування врахування нефінансової вигоди дозволяє підвищити доходність вкладень в цілому.

Стале інвестування – це інвестиції, які є відповідальними, перш за все, в контексті діяльності, яку здійснює компанія. Соціально та екологічно відповідальне інвестування передбачає недопущення шкоди, позитивний вплив (захист прав людини, навколишнього середовища, споживачів) як результат інвестування; припускає включення інвесторів у вирішення соціально значущих проблем суспільства, виконання етичних зобов'язань, створення механізмів громадського контролю за виконанням державою своїх соціальних зобов'язань. Воно виключає вкладення в компанії, які продають продукти, що шкодять здоров'ю, навколишньому середовищу або викликають залежність (тютюн, алкоголь) на користь тих суб'єктів, які турбуються питаннями соціальної справедливості, екологічної стійкості, альтернативних джерел енергії й т.п. Як правило, соціально та екологічно відповідальне інвестування імітує соціальний і політичний клімат суспільства [3].

Оскільки кожна людина має різні цінності, а отже вибір стратегії, способу і методу інвестування буде залежати від індивіда-інвестора. В контексті цього розглянемо різноманіття сталого інвестування.

Перш за все, слід відрізнити *соціально-відповідальні або соціально-свідомі інвестиції (SRI)*. Це інвестиції, які вважається соціально відповідальним через характер бізнесу, який веде компанія. Головною їх відмінністю є те, що вони включають ухилення від інвестицій у компанії, які виробляють або продають речовини, що викликають залежність (наприклад, алкоголь, азартні ігри, тютюн – «морально недобрі») на користь пошуку компаній, які займаються соціальною справедливістю, екологічною стійкістю та зусиллями щодо альтернативної енергетики та чистих технологій.

Поряд з цим виокремлюють *інвестиції ESG, які базуються, як на довгостроковій фінансовій віддачі, так і на тому, наскільки вони відповідають екологічним, соціальним та корпоративним (ESG) критеріям управління*. На відмінну від *SRI, інвестиції ESG* можуть, як виключати інвестиції, які не є «морально добрими», так і включати компанії, які, як вважається, створюють позитивний вплив в екологічній, соціальній та управлінській сферах.

Поряд з цим також існує *етичне інвестування*, для якого характерне те, що фільтром для вибору інвестицій є етичні та/або моральні принципи. В результаті індивід отримує можливість інвестувати в компанії, практика та цінності яких відповідають його особистим переконанням у сфері, наприклад, екології, релігії, політики тощо.

В останній час все частіше використовують терміни «*зелене фінансування*» та «*зелене інвестування*», що відображає фінансування проектів та політик, пов'язаних зі створення екологічної економіки.

Отже, можна виділити наступні основні методи сталого інвестування, що відповідає класифікації European SRI Study 2012 [4]:

- *Тематичне інвестування* – інвестиції пов'язані з конкретними питаннями сталого розвитку, тобто відбуваються вкладення за конкретними чітко визначеними напрямками, наприклад, в рішення проблем зміни клімату, охорони здоров'я і т.ін.

- *Скринінг* – це інвестиційні стратегії, які засновані на принципах/нормах або їх комбінації, що передбачають відбір та рішення компанії на основні відповідності щодо екологічних, соціальних, управлінських критеріїв (ESG) міжнародним стандартам, зокрема ООН.

- *Інвестиційний вибір на підставі відбору «кращих» компаній* в своєму секторі (best-in-class) з урахуванням ESG-аналізу.

- *Виключення* – передбачає виключення можливості інвестування в компанії з таких галузей, як алкогольна і тютюнова промисловість, азартні ігри і т.д. Виключення з допустимого інвестиційного середо-

вища може стосуватися конкретних інвестицій або класу інвестицій, а також компаній, секторів, країн. Цей підхід також називають *етичним*.

– *Інтеграція ESG-критеріїв у фінансовий аналіз*. Цей метод включає детальний аналіз ESG-критеріїв поряд з фінансовими показниками і спрямований на виявлення потенційного впливу (негативного чи позитивного) соціальних, екологічних, управлінських факторів на розвиток компанії.

– *Активна участь акціонерів у забезпеченні впливу на діяльність емітентів в контексті корпоративної соціальної відповідальності*, що реалізується, наприклад, шляхом голосування на зборах акціонерів або взаємодією з іншими стейкхолдерами.

– *Імпрэст інвестиції* – поряд з фінансової прибутковістю передбачають також позитивні соціальні та екологічні зміни [3].

Отже, важливо відзначити, що головною відмінністю і перевагою сталого фінансування та інвестування є те, що воно націлено на забезпечення співпраці економічних і фінансових інтересів інвесторів з екологічними, соціальними інтересами суспільства та держави. При цьому інвестори мають можливість розподіляти свої активи таким чином, щоб здійснювати вплив та висловлювати свої цінності.

Важливо відзначити, що серед основних причин незадовільного поширення сталого фінансування та інвестування в Україні є вкрай низький рівень фінансової та інвестиційної грамотності [5]. Разом із цим, їх розвиток і поширення дозволили б в нашій країні вирішити не лише «провали» ринку, а і «провали» держави щодо сприяння притоку іноземних інвестицій, активізації внутрішніх інвестицій, і, поряд з цим, важливі для суспільства соціальні та екологічні проблеми.

Література:

1. Ломачинська І.А. Цінності та інвестиції впливу. Економіка. Фінанси. Бізнес. Управління. Глобальні економічні виклики та можливості у цифрову епоху : матеріали І Міжнародного економічного форуму / за заг. ред. проф. А.І. Ігнатюк. Київ, 2019. Вип. І. Ч. І. С. 48. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/26067/1/48.pdf>

2. O'Shea A., Benson A. What Is Socially Responsible Investing (SRI) and How to Get Started. NerdWallet, September 15, 2020. URL: <https://www.nerdwallet.com/article/investing/socially-responsible-investing>

3. Ломачинська І.А. Концептуальні підходи до визначення сутності імпакт-інвестицій. *Бізнес-інформ*. 2020. № 2. С. 16–22.

4. European SRI Study 2012. European institutions on sustainable finance. URL: <http://www.eurosif.org/sri-study-2012/>

5. Ломачинська І.А. Фінансова грамотність як основа оптимізації фінансової поведінки в умовах глобальної трансформації. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка»*. 2011. Т. 16. Вип. 20. С. 115–125.